

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

تبیین مفهوم سرمایه اجتماعی و کارکردهای آن فربیا فلاح حسین آبادی^۱، رقیه سربازیان^۲، آمنه حسینی خلق^۳

چکیده

با گذار از اقتصاد صنعتی و ورود به اقتصاد مبتنی بر دانش که با اسامی و عناوین مختلفی از آن یاد می‌شود، نظام‌های مدیریتی نیز دگرگونی‌های قابل توجهی را تجربه نموده است. در این فرآیند، نقش و اهمیت سرمایه‌ها و منابع ایجاد ارزش، برای سازمان‌ها دگرگون شده و سرمایه‌های نامشهود در مقایسه با سرمایه‌های مشهود و فیزیکی، از اهمیت به مراتب بالاتری در ارزش‌آفرینی برای سازمان‌ها برخوردار شده‌اند. سرمایه اجتماعی عمدتاً مبتنی بر عوامل فرهنگی و اجتماعی است. تمرکز بر مقوله‌ی سرمایه اجتماعی خصوصاً در عرصه‌ی اقتصاد، عمدتاً بر مبنای نقشی که این مفهوم در تولید و افزایش سرمایه‌های انسانی، اقتصادی، و محیطی ایفا می‌کند، صورت می‌گیرد. امروزه توجه دانشمندان و سیاستگذاران به طور فزاینده‌ای به مفهوم سرمایه نامشهود معطوف گشته است بطوری‌که در نیمه دوم قرن بیستم عبارت سرمایه اجتماعی بخش‌های اصلی این جهت‌گیری فکری را به خود اختصاص داده‌اند.

واژگان کلیدی: مفهوم سرمایه اجتماعی، کارکرد سرمایه اجتماعی، انواع سرمایه

مقدمه

از سرمایه اجتماعی تعاریف متعددی ارائه شده که دلالت بر چند بعدی بودن این مفهوم دارد. ریشه‌شناسی کلمه «اجتماعی» در سرمایه اجتماعی به ما کمک می‌کند تا معنی سرمایه اجتماعی و تفاوت آن با سایر انواع سرمایه بهتر درک شود. مفهوم سرمایه اجتماعی یک مفهوم فرارشته‌ای است و بر روابط و همچنین کمیت و کیفیت این روابط در میان افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها و اجتماعات تمرکز دارد (ناهایپیت و گوشال، ۱۹۹۸).^۴ از نظر پانتام، سرمایه‌ی اجتماعی آن دسته از ویژگی‌های زندگی اجتماعی، شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد است که مشارکت‌کنندگان را قادر می‌سازد تا به شیوه‌ای موثرتر اهداف مشترک خود را تعقیب نمایند (جان فیلد، ۱۳۸۶). سازمان‌ها می‌توانند با سرمایه‌گذاری در زمینه سرمایه اجتماعی، بر دانش و مهارت و شایستگی‌های کارکنان خود و همچنین در سرمایه‌ساختاری خود از قبیل

۱. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه تهران

۲. کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی دانشگاه شاهد

۳. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه تهران

۴ - Nahapiet, J. & Ghoshal

مجموعه آثار و مقالات برگزیده دهمین کنگره پیشگامان پیشرفت

دارایی فکری، نوآوری، فرایندها و روشهای کاری، یادگیری سازمانی، سیستم های اطلاعاتی و... بیفزایند (گاماس، ۲۰۰۷؛ هاسلی، ۲۰۰۷).^۱ امروزه سرمایه اجتماعی، نقشی بسیار مهم تر از سرمایه فیزیکی و انسانی در جوامع و سازمانها ایفا می کند و شبکه های روابط جمعی و گروهی، انسجام بخش میان انسان ها، سازمان ها و انسان ها، و سازمان ها با سازمان ها می باشد (اندیشمند، ۱۳۸۸). با توجه به این که سرمایه اجتماعی به یکی از بحث برانگیز ترین و جنجالی ترین مفاهیم علوم اجتماعی و پژوهش های توسعه تبدیل شده است در پژوهش حاضر سعی داریم که به تبیین مفهوم سرمایه اجتماعی از دیدگاه صاحب نظران، تاریخچه ی این مفهوم و کارکردهای آن بپردازیم.

مفهوم سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی مفهوم نسبتاً جدیدی است که کاربرد آن از دهه ۱۹۹۰ میلادی در محافل علمی و دانشگاهی و با کارهای افرادی نظیر جیمز کلمن، رابرت پاتنام، فرانسیس فوکویاما و پیر بوردیوگسترش یافته است (بولینو، ۲۰۰۶، به نقل از مجیدی، الهام).^۲ کلمه اجتماعی در سرمایه اجتماعی نشان می دهد که منابع موجود درون شبکه های کسب و کار یا شبکه های فردی دارای های شخصی محسوب نمی شوند و هیچ فردی به تنهایی مالک آنها نیست (بیکر، ۱۳۸۲). این منابع در دل شبکه های روابط قرار گرفته اند. سرمایه اجتماعی یک کیفیت فردی نیست بلکه کیفیتی اجتماعی است و برای ایجاد آن دست کم دو نفر نیاز است (دانچو، ۲۰۰۶) و هیچ یک از اعضا حق مالکیت انحصاری سرمایه اجتماعی را ندارند (برت، ۱۹۹۲؛ به نقل از آدلر و کان، ۲۰۰۲).^۴

بوردیو سرمایه اجتماعی را کار انباشته تعریف می کند. دریافت بوردیو از سرمایه وسیع تر از معنای پول و سرمایه در اقتصاد است، سرمایه یک منبع عام است که می تواند شکل پولی و غیر پولی به خود گیرد. بنابراین به نظر بوردیو، سرمایه هر منبعی است که در عرصه ی خاصی اثر بگذارد و به فرد امکان دهد که سود خاصی را از طریق مشارکت در رقابت بر سر آن بدست آورد (بوردیو، ۱۳۸۰). کلمن لوری سرمایه ی اجتماعی را مجموع منابعی می داند که در سازمان اجتماعی جامعه وجود دارد و برای رشد شناختی یا اجتماعی کودک یا جوان سودمند است (کلمن، ۱۳۷۷). به عبارت دیگر، این نوع سرمایه یک ویژگی اکولوژیکی است (لوچنر و همکاران، ۱۹۹۹) و مانند هوای تمیز و خیابان های امن، "کالای عمومی" محسوب می شود، چرا که استفاده یک شخص از آن قابلیت دسترسی اش را برای دیگران کاهش نمی دهد (هکتر، ۱۹۸۷؛ به نقل از آدلر و کان، ۲۰۰۲).^۶

سرمایه اجتماعی از طریق پیوند و ارتباط میان انسان ها پدید می آید و هر چه این پیوندها فشرده و نزدیک تر باشند، احتمال انتشار اطلاعات مهمی که شالوده ی اقدام محسوب می شوند، بیشتر خواهد شد. برای مثال، در اجتماعی

^۱ . Gumas & Hasle

^۲ -Bolino

^۳ -Danchev

^۴ - Burt

^۵ -Lochner

^۶ -Hecter

کوچک که ارتباطی نزدیک بین افراد برقرار است، اطلاعات مربوط به این که از میان آموزگاران کدام یک بهتر هستند، همواره بین مردم رد و بدل می شود. البته مبادله ی اطلاعات مفید و مناسب تنها بخشی از مزایای سرمایه ی اجتماعی است. (اشنایدر، ۱۳۸۴). از نظر فوکویاما سرمایه اجتماعی را به سادگی می توان به عنوان وجود مجموعه معینی از هنجارها یا ارزش های غیر رسمی تعریف کرد که اعضای گروهی که همکاری و تعاون میانشان مجاز است، در آن سهیم هستند (فوکویاما، ۱۳۸۵). مفهوم سرمایه نشان می دهد که سرمایه اجتماعی همانند سرمایه اقتصادی ماهیتی زاینده و مولد دارد؛ یعنی انسان را قادر می سازد ارزش ایجاد کند، کارها را انجام دهد و به اهدافش برسد (بیکر، ۱۳۸۲). مفهوم سرمایه اجتماعی را به طور کلی می توان منابعی تعریف کرد که میراث روابط اجتماعی اند و کنش جمعی را تسهیل می کند. این منابع که از طریق اجتماعی شدن حاصل می شوند در برگیرنده اعتماد، هنجارهای مشارکتی و شبکه هایی از پیوند های اجتماعی است که موجب گرد آمدن افراد به صورتی منسجم و باثبات در داخل گروه به منظور تامین هدفی مشترک می گردد (زاهدی، ۱۳۸۲). فوکویاما معتقد است که سطوح بالای سرمایه اجتماعی، صداقت و اعتماد، افراد را به انجام دادن کارهای مشارکتی و تعاونی مشتاق می سازد (قانع راد و حسینی، ۱۳۸۴). جزء مهم تر سرمایه ی اجتماعی، قابلیت این سرمایه در تقویت رفتارهای هنجاری و ضابطه مندی است که بهره وری سازمان را تقویت می کنند. تقویت کارایی و بهره وری سازمان ها از طریق اجرای تعهدات و مسولیت های پیش بینی شده ای صورت می پذیرد که به ایجاد اعتماد می انجامد. کلمن بر این باور است که وجود روابط و پیوند های دیرینه بین اعضا ی یک جامعه می تواند، ضمن ماندگار ساختن هنجارهای کارآمد، به ایجاد اعتماد در جامعه نیز کمک می کند (اشنایدر، ۱۳۸۴).

جدول ۱: عناصر محوری دیدگاه های نظری در مورد سرمایه اجتماعی (لین، ۱۹۹۹)

نام محقق	تعریف سرمایه اجتماعی	سطح تحلیل	هدف
بورديو	مجموعه منابع بالفعل و بالقوه ای که با عضویت در شبکه پایداری از روابط، در دسترس فرد قرار می گیرد و خدمات متقابل را میسر می سازد.	فردی/گروهی	سرمایه اقتصادی
کلمن	جنبه هایی از ساختار اجتماعی که کنشگران از آنها به عنوان منبع برای رسیدن به منافعشان استفاده می کنند.	فردی/گروهی	سرمایه انسانی
پاتنام	اعتماد، هنجارها و شبکه هایی که همکاری و مشارکت برای منافع متقابل را تسهیل می کنند.	گروهی	توسعه سیاسی و دموکراسی
فوکویاما	اشتراک اعضای گروه در مجموعه ای از هنجارها یا ارزشهای غیررسمی جاافتاده.	گروهی	-

تاریخچه سرمایه اجتماعی

مفهوم سرمایه اجتماعی در آغاز توسط جامعه‌شناسان معرفی گردید و در تحقیقات آن‌ها مورد استفاده قرار گرفت. این مفهوم به تدریج توجه اندیشمندان سایر رشته‌های علوم اجتماعی را به خود جلب کرد و در دهه‌های اخیر علاوه بر اینکه در جامعه‌شناسی، علوم سیاسی و اقتصاد مورد استفاده قرار گرفته، در رشته‌های سازمان و مدیریت نیز طرفداران زیادی پیدا کرده است (الوانی و شیروانی، ۱۳۸۳). اولین استفاده از مفهوم سرمایه اجتماعی، شبیه به معنای امروزی آن، توسط لیدا جودسون هانیفان در سال، به روایتی ۱۹۱۶ و به روایتی دیگر ۱۹۲۰ صورت گرفت (بنک، ۲۰۰۳؛ والیسو همکاران، ۲۰۰۴؛ کیلوایت، ۲۰۰۹).^۱ بعد از هانیفان ایده سرمایه اجتماعی به مدت چندین دهه ناپدید شد، تا اینکه دوباره در دهه ۱۹۵۰ بوسیله تیم جامعه‌شناسان شهری کانادا (سیلی، سیم و لوسلی، ۱۹۵۶)، در دهه ۱۹۶۰ توسط یک دانشمند شهری (جاکوبز، ۱۹۶۱) دوباره خلق شد. در سال ۱۹۶۱ جاکوبز در کتاب مرگ و زندگی در شهرهای بزرگ آمریکایی مفهوم سرمایه اجتماعی را به منظور تأکید بر اهمیت شبکه‌های مردمی در شهر استفاده کرد (بنکس، ۲۰۰۳).^۲ سومین و گسترده‌ترین مفهوم از سرمایه اجتماعی بوسیله داگلاس نورث در سال ۱۹۹۰ ارائه گردید که روابط رسمی و ساختارهایی، همانند دولت، رژیم‌های سیاسی، قوانین و مقررات و سیستم قضایی را شامل می‌شود. بعد از او، پوتنام - که پدر سرمایه اجتماعی لقب گرفته است - و کلمن به مفهوم سرمایه اجتماعی اعتبار و آوازه بخشیدند، تفاوت کار پوتنام با بورديو و کلمن در مقیاس بکارگیری مفهوم سرمایه اجتماعی است. برخلاف آن دو، پوتنام سرمایه اجتماعی را در مقیاس کلان و در رژیم‌های سیاسی حاکم بر جامعه مورد مطالعه قرار داد. کلمن (۱۹۸۸) بعداً تعریف محدود پوتنام را گسترش داد و روابط عمودی را که بوسیله ساختار سلسله مراتبی و توزیع نابرابر قدرت مشخص می‌شود نیز در تعریف خود گنجانده (فلمن و آساف، ۱۹۹۹).^۳

سرمایه اجتماعی "درون گروهی" و "پیوندی"

محققان در بررسی سرمایه اجتماعی به دو نوع تفاوت از سرمایه اجتماعی رسیده اند: سرمایه اجتماعی درون گروهی (bonding) و سرمایه اجتماعی پیوندی (bridging). راس گیتل و آویس ویدال تمایز میان این دو نوع سرمایه اجتماعی را در کتاب خود آورده اند (گیتل، ویدال، ۱۹۹۸).^۴

سرمایه اجتماعی درون گروهی

روابطی که با خانواده و دوستان صمیمی برقرار می‌شود سرمایه اجتماعی درون گروهی تولید می‌کند. افرادی که در یک شبکه روابط قرار می‌گیرند با یکدیگر ارتباط موثر و اعتماد آمیز برقرار می‌سازند (مکنزی، ۲۰۰۸).^۵ هر چه تعداد دوستان صمیمی بیشتر باشد می‌توان از سرمایه ی اجتماعی بیشتری بهره برد. معمولاً دوستان صمیمی در قبال یکدیگر

^۱ - Banks & Wallis & Kibblewhite

^۲ - Banks

^۳ - Feldman, T. R. & Assaf

^۴ - Gittel, R. J. & A. Vidal

^۵ - mckenzie

احساس تعهد و مسئولیت دارند و متقابلاً به یکدیگر کمک می‌کنند. بدیهی است که در قبال دریافت این خدمات از دوستان پولی دریافت نمی‌شود و فقط بر اساس رفاقت و اعتماد این اقدامات خیر خواهانه انجام می‌شود. دوستان صمیمی در قبال خدمت، احساس "دین" پیدا میکنند؛ یعنی خود را مدیون دوست خود می‌دانند و درصدد یافتن راهی برای جبران این لطف بر می‌آیند. همین امر، هم اعتماد به یکدیگر را افزایش می‌دهد و هم بستری برای روابط بیشتر فراهم می‌سازد. فردی که دوستان زیادی که به او "مدیون" اند از سرمایه اجتماعی بالایی برخوردار است و می‌تواند آن را به انواع دیگری از خدمات و کالاها تبدیل کند.

سرمایه اجتماعی پیوندی

نوع دیگری از سرمایه اجتماعی که میان گروه‌های مختلف و ناهمگون برقرار می‌شود، سرمایه اجتماعی پیوندی نامیده می‌شود. رابطه‌ای که در این نوع از سرمایه‌های اجتماعی برقرار می‌شود بر اساس پیوند خویشاوندی یا روابط شخصی نیست. سرمایه اجتماعی پیوندی باعث می‌شود افراد و گروه‌های نامتجانس با یکدیگر رابطه برقرار کنند و بنابراین، از تشکیل گروه‌های کوچک مجزا در جامعه جلوگیری می‌شود. منافع و مزایای این نوع سرمایه اجتماعی، علاوه بر این که به افراد و گروه‌ها تعلق می‌گیرد، به سطح جامعه نیز سرریز می‌شود و عموم جامعه هم از آن برخوردار می‌شوند. دولت یکی از نهادهایی است که از مزایای سرمایه‌های اجتماعی پیوندی برخوردار می‌شود و گسترش آن را به سود خود می‌بیند. (کینز، ۲۰۰۷).^۱ جامعه متعادل به هر دو نوع سرمایه اجتماعی درون گروهی و پیوندی نیازمند است (پننیگتون، ۲۰۰۸، به نقل از درخشه، جلال).

انواع سرمایه و رابطه آن با سرمایه‌های اجتماعی

- ۱- سرمایه‌های فیزیکی: ماشین‌آلات، تجهیزات و مانند آن در این نوع سرمایه‌های قرار می‌گیرد (شارع پور، ۱۳۸۳).
- ۲- سرمایه مالی: به درآمد پول و دارایی‌های مالی گفته می‌شود و تظاهر نهادینه‌اش را در حقوق مالکیت تملور می‌یابد. مثلاً پول و اشیای مادی که می‌تواند برای تولید و خدمات به کار برد (ترنر، ۱۹۹۸) شکل اقتصادی سرمایه، مانند دارایی‌های منقول و ثابت یک سازمان بلافاصله قابل تبدیل به پول است (انصاری، ۱۳۸۳).
- ۳- سرمایه انسانی: شکل دیگر سرمایه است، ویژگی کیفی انسان اعم از آموزش، تخصص، مهارت، داشتن خلاقیت، دانش و نوآوری عموماً نوعی سرمایه به شمار می‌رود (علوی راد و نصیرزاده، ۱۳۸۰).
- ۴- سرمایه طبیعی: مثل خاک، آب و معادن و دیگر منابع طبیعی (شارع پور، ۱۳۸۳).
- ۵- سرمایه فرهنگی: به شکل‌های مختلف وجود دارد شامل تمایلات و عادات دیرین که در فرایند جامعه‌پذیری و انباشت اشیای فرهنگی با ارزشی مثل نقاشی و صلاحیت‌های تحصیلی و آموزش رسمی حاصل آمده است (ترنر، ۱۹۹۸) نوع دیگر سرمایه است که در یک سازمان وجود دارد مانند تحصیلات عالی‌های اعضای سازمان که این نوع سرمایه نیز در برخی موارد و تحت شرایطی قابل تبدیل به سرمایه‌های اقتصادی است (انصاری، ۱۳۸۳).

^۱ - Gittel, R.J. & A. Vidal

۶- سرمایه نمادین: استونز و ترنر به نوع دیگری از سرمایه به نام سرمایه نمادین اشاره می کنند که با استفاده از سمبل ها برای مشروعیت بخشیدن به تصرف سطوح و گونه های متغیری از سه نوع سرمایه یاد شده می انجامد (ترنر ۱۹۹۸).

۷- سرمایه اجتماعی: سرمایه ی اجتماعی به ارتباط ها و مشارکت اعضای یک سازمان توجه دارد و می تواند به عنوان ابزاری برای رسیدن به سرمایه های اقتصادی باشد (انصاری، ۱۳۸۳). مجموعه منابع بالقوه است که با عضویت در شبکه های اجتماعی کنش گران و سازمان ها بوجود می آید (شارع پور، ۱۳۸۳). شکل های مختلف سرمایه کاملاً مستقل از یکدیگر نیست، بلکه به یکدیگر وابستگی متقابل دارد و تقویت کننده یکدیگر است. برای نمونه سرمایه اجتماعی و فرهنگی نقش مهمی در شکل گیری سرمایه انسانی دارد و عکس این قضیه هم صادق است. یک مدیر ممکن است تصمیم بگیرد تا برای خرید فناوری جدید سرمایه گذاری کند (سرمایه فیزیکی) او ممکن است یک دوره آموزشی برای پرسنل خود فراهم کند (سرمایه انسانی) یا ممکن است با یک اردوی خارج از محل کار، روحیه کار گروهی را در آن ها تقویت کند (سرمایه اجتماعی).

کارکردهای مثبت سرمایه اجتماعی

نقش سرمایه اجتماعی، به منزله یک فاکتور قدرتمند سازمانی، برای تشریح موفقیت نسبی عاملان، در محدوده های زیر به اثبات رسیده است: از نظر لینا و وان بورن (۱۹۹۹) سرمایه اجتماعی سازمان دارایی است که هم به سازمان (همچون خلق ارزش برای سهامداران) و هم به اعضایش (همچون افزایش مهارت کارمند) سود می رساند و از طریق تسهیل عمل جمعی موفق سبب خلق ارزش می شود (لینا و وان بورن، ۱۹۹۹). این سرمایه باعث انسجام کارکنان و مدیران می شود و از طریق تسهیل فعالیت های جمعی موفقیت آمیز، ارزشی افزوده ایجاد می نماید که می تواند مدیر و کارکنان را بهره مند سازد (لینا، ۲۰۰۱؛ به نقل از صالحی امیری و کاوسی، ۱۳۸۷).^۱ در واقع، اهمیت سرمایه اجتماعی سازمانی در این است که سبب اجتماع افراد (گروه ها، تیم ها، سازمان ها و ...) شده و باعث می شود که با همدیگر بطور موفقیت آمیز کارها را به انجام برسانند (کوهن و پروساک، ۲۰۰۱).^۲

از نظر ناهاپیت و گوشال (۱۹۹۸) سرمایه اجتماعی اساساً با منابعی که در درون ساختارها و فرآیندهای مبادله اجتماعی قرار دارند، سروکار دارد و تنها عاملی است که می تواند فراهم کننده مزیت سازمانی پایدار باشد؛ سرمایه اجتماعی، نرخ ترک خدمت و میزان تجزیه و از هم پاشیدگی سازمانی را کاهش داده؛ کارآفرینی را تسهیل نموده و به تشکیل شرکت های جدید کمک می کند. سرمایه اجتماعی به کارکنان کمک می کند تا شغل هایی را بیابند و یک منبع غنی از نیروهای تازه برای سازمان ایجاد می نماید؛ سرمایه اجتماعی، روابط با عرضه کنندگان و شبکه های تولید ناحیه ای را تقویت نموده؛ یک عامل مؤثر در تسهیل یادگیری سازمانی به شمار می آید (آدلر و کان، ۲۰۰۲).^۳

۱ -Leana

۲ -Cohen&prusak

۳ -Adler, P. S. & Kwon

ساندرفر و لاومن (۲۰۰۰)^۱ سه مزیت مهم را برای سرمایه اجتماعی بر شمرده اند: اطلاعات، نفوذ و کنترل و انسجام اجتماعی. اولین مزیت سرمایه اجتماعی، اطلاعات است. در سطح فردی، سرمایه اجتماعی دسترسی به منابع وسیعی از اطلاعات را تسهیل می کند و کیفیت، مرتبط و به موقع بودن اطلاعات را بهبود می بخشد. نفوذ، کنترل و قدرت، مزیت دوم سرمایه اجتماعی است. کلمن (۱۹۸۸)^۲ و برت (۱۹۹۲) اشاره به مزایای قدرت کارآفرینانی می کنند که پلی را بین گروههای نامرتبب ایجاد می کنند. از آنجاییکه این کارآفرینان فرصت بیان علایق شان به واسطه آن پلی که برقرار کردند، پیدا می کنند، آنها می توانند متناسب با این علایق وارد مذاکره شوند و به افراد قدرتمندی تبدیل شوند. این مزایای قدرت همچنین می توانند پی آمدهای مثبتی در سطح گروهی داشته باشند، داشتن قدرت به اجرای بهتر امور کمک می کند. مزیت سوم سرمایه اجتماعی استحکام و انسجام اجتماعی است. هنجارها و باورهای اجتماعی قوی، پیروی از مقررات و آداب و رسوم محلی را تشویق میکنند و نیاز به کنترل های رسمی را کاهش می دهد. (پودانلی و بارون، ۱۹۹۷)^۳. بطور کلی، کوهن و پروساک، معتقدند که اثرات سرمایه اجتماعی مثبت است. مشارکت، همکاری، وفاداری پایداری و حتی ایثار از دیگر مزایای مهم سرمایه اجتماعی هستند (کوهن و پروساک، ۲۰۰۱).

کژ کارکردهای سرمایه اجتماعی

با وجود اینکه مفهوم سرمایه اجتماعی عموماً به عنوان یک مزیت برای افراد، گروهها و سازمانها در نظر گرفته شده است، توجه کمی نسبت به جنبه های منفی سرمایه اجتماعی سازمان وجود دارد. با این وجود سرمایه اجتماعی مخاطراتی دارد که گاهی اوقات می تواند مهم تر از مزایایش باشد (هان و مک کلوی، ۲۰۰۸)^۴. جان هریس (۲۰۰۲) ادعا می کند که سرمایه اجتماعی و ساخت نزدیک به آن، "اعتماد"، فکرها و فعالیتهای منوط به جامعه مدنی (به عنوان فضایی که مردم در آن آزادانه مشارکت می کنند)، مشارکت و سازمانهای غیرانتفاعی تبدیل به سلاح هایی در اسلحه خانه ماشین ضدسیاسی شده اند که به وسیله فعالیتهای "توسعه جهانی" ایجاد شده اند (آدام و رونسیو، ۲۰۰۳)^۵. به اعتقاد ناهاپیت و گوشال (۱۹۹۸) هنجارهای قوی و شناسایی متقابل علاوه بر تاثیر مثبت قدرتمند بر عملکرد گروهی، می توانند در همان زمان، دسترس پذیری به اطلاعات و راه های بدیل انجام امور را محدود می کند، که بی بصیرتی جمعی را بوجود می آورد. سرمایه اجتماعی می تواند توسط افراد برای تحقق اهداف شخصی بجای کمک به موفقیت پروژه مورد استفاده قرار گیرد. کوهن با مطرح نمودن "پیوند هایی که کور می کنند" جنبه تاریک سرمایه اجتماعی متذکر می شوند، و بیان می کنند همان سرمایه اجتماعی که موجب می شود تا اعضای گروه با هم کار مفید انجام دهند، همچنین می تواند گروه را دچار تحجر و تعصب کند، سبب انزوای آنها شود، آنها را به خارجی ها بدگمان و

۱ - Sandefur, R. L. & Laumann

۲ - Coleman

۳ - podolny

۴ - Han, M., & McKelvey

۵ - Adam, F. & Roncevic

مجموعه آثار و مقالات برگزیده دهمین کنگره پیشگامان پیشرفت

حتی متوهم سازد (کوهن و پروساک، ۲۰۰۱).^۱ وپورتس چهار نوع کژکارکردی سرمایه اجتماعی را در چهار گروه زیر تقسیم بندی کرده است. الف) کنار گذاشتن افراد خارج از گروه، ب) تحمیل برخی وظایف مزاد بر افراد گروه، ج) ایجاد محدودیت بر آزادی افراد، د) از بین بردن تفاوت ها و یک دست کردن افراد گروه (پورتس، ۱۹۹۸)، به نقل از درخشه، جلال).

نتیجه گیری

امروزه سرمایه اجتماعی به عنوان شایستگی ضروری برای سازمانها محسوب می شود. سرمایه ی اجتماعی سازمانی، دارای دو جزء امکان مشارکت و اعتماد است، و برای اینکه در هر بنگاهی سرمایه اجتماعی سازمانی وجود داشته باشد، باید نسبتی از این دو جزء در آن بنگاه موجود باشد. یکی از شیوه های ایجاد سرمایه ی اجتماعی در سازمانها گرد آوردن گروه های غیر رسمی کارکنان برای مشارکت در دانش و مهارت است. این گروه های حرفه ای موجب می شوند افرادی که دارای تجربه، ابزارهای کار و چالش های مشترک اند، یکدیگر را بیابند، (فیزیکی، مجازی) با هم ملاقات کنند تا با ایجاد رابطه با یکدیگر مسائل را حل کنند و به ایجاد سرمایه اجتماعی کمک کنند. بنابراین با توجه به مطالب فوق سازمان ها می توانند با آگاهی از کارکردهایی که این نوع سرمایه می تواند داشته باشد، با سرمایه گذاری در زمینه سرمایه اجتماعی، بر دانش و مهارت و شایستگی های کارکنان خود و همچنین در سرمایه ساختاری خود از قبیل دارایی فکری، نوآوری، فرایندها و روشهای کاری، یادگیری سازمانی، سیستم های اطلاعاتی و... بیفزایند.

منابع

- انصاری، محمد (۱۳۸۳). سرمایه اجتماعی چیست؟ هفته نامه منشور (۱۷).
- اندیشمند، ویدا. (۱۳۸۸). شناسایی مولفه های سرمایه اجتماعی در دانشگاهها به منظور ارائه مدلی جهت ارتقا آن. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی. سال ۳، شماره ۲، صص ۳۴-۹.
- بیکر، واین (۱۳۸۲). مدیریت و سرمایه اجتماعی. ترجمه سید مهدی الوانی و محمدرضا ربیعی مندجین. تهران: انتشارات سازمان مدیریت صنعتی.
- بوردیو، پی یر (۱۳۸۱). نظریه کنش، مرتضی مردی ها. تهران: انتشارات نقش و نگار
- بوردیو، پیر (۱۳۸۴). شکلهای سرمایه. گردآورنده کیان تاجبخش. ترجمه افشین خاکباز و حسن پویان، تهران: انتشارات شیرازه.
- زاهدی مازندرانی، محمد جواد. (۱۳۸۲)، توسعه و نابرابری، تهران، انتشارات مازیار

^۱ -Cohen&prusak

- شیرکوند، شهرام (۱۳۹۰). بازنشاسی سرمایه اجتماعی. منتشرشده در روزنامه همشهری. قابل دسترسی در:
<http://www.hamshahronline.ir/news-۱۳۲۶۸۶.aspx>
- درخشه، جلال، کژکارکدهای سرمایه اجتماعی و نقش دین در بهبود آن. جستارهای سیاسی معاصر: بهار و تابستان ۱۳۹۰- شماره ۳ (علمی-پژوهشی)
- شارع پور، محمود (۱۳۸۳). فرسایش اجتماعی و پیامدهای آن. نامه انجمن جامعه شناسی ایران
- صالحی امیری، سیدرضا و کاوسی، اسماعیل (۱۳۸۷). سرمایه اجتماعی. تهران: انتشارات پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.
- علوی راد، عباس، نصیری زاده، حمید رضا (۱۳۸۰) بررسی رابطه اسکان و رشد اقتصادی در اقتصاد ایران. اطلاعات سیاسی - اقتصادی، سال ۱۶ (۴، ۳)
- قانع راد، محمد امین و حسینی، فریده. (۱۳۸۴)، ارزش ها، شبکه روابط و مشارکت در سازمان های غیر دولتی، مجله جامعه شناسی ایران، دوره ششم، شماره ۳
- فیلد، جان. (۱۳۸۶). سرمایه اجتماعی. ترجمه غلامرضا غفاری وحسین رضانی. تهران: انتشارات کویر.
- فوکویاما، فرانسیس. (۱۳۸۵)، پایان نظم: بررسی سرمایه اجتماعی و حفظ آن، ترجمه غلامعباس توسلی، تهران، مرکز نشر دانشگاهی
- کلمن، جیمز، بنیاد های نظریه ی اجتماعی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: انتشارات نشر نی، چاپ اول ۱۳۷۷
- مجیدی، الهام (۱۳۹۰)، بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و یادگیری سازمانی از نظر اساتید دانشگاه جامع علمی کاربردی گلدشت، پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی: دانشگاه تهران.
- Adler, P. S. & Kwon, S. -W. (۲۰۰۲). Social Capital: Prospects for a new Concept. *Academy of Management Review*, ۲۷(۱), ۱۷-۴۰.
- Adam, F. & Roncevic, B. (۲۰۰۳). Social Capital: Recent Debates and Research Trends. *Social Science Information*, ۴۲(۲), ۱۵۵-۱۸۳.
- Burt, R. (۱۹۹۲). Structural Holes Versus Network Closure as Social Capital. In L. N. K. Cook & R. Burt (Ed.) (۲۰۰۱). *Social Capital: Theory and Research*. NY: Aldine DE Gruyter.
- Banks, Gary (۲۰۰۳). *Social Capital: Reviewing the Concept and its Policy Implications*. Australia, Commission Research Paper.
- Bolino, M. et al. (۲۰۰۶). citizenship Behavior and the creation of social capital in organization. *Academy of management review*, ۱۰(۳), ۸۹-۱۰۵.
- Coffe, Hilde & Geys (۲۰۰۷). "participation in Bridging and Bonding Associations and Civic Attitudes : Evidence from Flanders ", *voluntas*.
- Coleman, j.s. (۱۹۹۰). *Foundations of social theory*. Cambridge, MA: Harvard University press.

- Cohen, D., & Prusak, L.(۲۰۰۱). In good company: how social capital makes organizations work. Massachusees, Boston: Harvard Business School
- Danchev, A. (۲۰۰۶). Social Capital and Sustainable Behavior of the Firm. Industrial Management and Data System, ۷, ۹۵۳-۹۶۵.
- Feldman, T. R. & Assaf, S. (۱۹۹۹). Social Capital: Conceptual Frameworks and Empirical Evidence. World Bank, Working Paper, ۵, ۱-۳۹.
- Gittll,R.J.& A.Vidal(۱۹۹۸).community ovganizing:Building social capital as a development strstegy,New york: sage.
- Gumas, Murat. (۲۰۰۷). The Effect of communication on knowledge sharing in organization. Journal of knowledge management practice,۸(۲),۲۵۱-۲۷۲.
- Han, M., & McKelvey, B. (۲۰۰۸).Toward a social capital theory of technology-based new ventures as complex adaptive systems. International Journal of Accounting and Information Management, ۱۶(۱), ۳۶-۶۱.
- Hasle, p., Kristensen, T., Moller, N., & Olesen, G. (۲۰۰۷) organizational social capital and the relations with quality of work and health. international congress on social capital and networks of trust,۱۸-۲۰october, university of Jyvaskyla, inland
- Kibblewhite, A. (۲۰۰۹). A Framework for Social Sapital. PhD Dissertation, Massey University, New Zealand.
- Leana, C. R. & Van Buren, H. J. (۱۹۹۹). Organizational Social Capital and Employment Practices. The Academy of Management Review, ۲۴(۳), ۵۳۸-۵۵۵.
- Lochner, K., Kawachi, I., Kennedy, B. P. (۱۹۹۹). Social Capital: a Guide to its Measurement. Health and Place, ۵, ۲۵۹-۲۷۰.
- Lei, D., Slocum, J.W., & Pitts, R.A. (۱۹۹۹). Designing organizations for competitive advantage: the power of unlearning learning. Organ Dynamics,۸(۳),۲۴-۳۸.
- Nahapiet, J. & Ghoshal, S. (۱۹۹۸). Social Capital, Intellectual Capital, and Organizational Advantage . The Academy of Management Review, ۲۳(۲), ۲۴۲-۲۶۶.
- Podolny, J. M., & Baron, J. N. (۱۹۹۷). Resources and Relationships: Social Networks and Mobility in the Workplace. American Sociological Review, ۶۲, ۶۷۳-۶۹۳.
- Portes, A.(۱۹۹۸). Social capital: Its origins and applications in modern sociology. *Annual Review of sociology*, ۲۴(۳),۱۵۶-۱۵۹.
- Sandefur, R. L. & Laumann, E.O.(۲۰۰۰). A paradigm for social capital in E. L. Lesser(Ed),*knowledge and social capital* (pp.۶۹-۸۷). London : Butterworth- Heinmen
- Wallis, J., Killerby, P., & Dollery, B. (۲۰۰۴). Social Economics and Social Capital. International Journal of Social Economics, ۳۱(۳), ۲۳۹-۲۵۸.

- McKenzie, Brian (۲۰۰۸). "Reconsidering the Effects of Bonding social capital: A closer Look at Black Civil society Institutions in America" , political Behavior.

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

توجه: بررسی مقاله ای متون (مقدماتی)

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

PROPOSAL
پروپوزال

توجه: پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

ISI
Scopus

توجه: آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو